

“Social innovation är en värdedriven rörelse”

Chris Sigaloff, samhällsentreprenör, Nederländerna

Chris Sigaloff ledde under tio år Kennisland (KL), Nederländernas ledande förändringsorganisation för samhälls- och utbildningsinnovation. Inom KL var Chris bl.a. med om att utveckla Kafka Brigaderna som rycker ut när medborgares intressen fastnar i byråkratiska labyrinter. Hon sitter i styrelsen för en rad offentliga organisationer och driver sedan våren 2018 verksamhet i eget företag.

Vilka är dina övergripande tankar gällande lärosäten och social innovation (SI) samt socialt entreprenörskap (SE)?

Jag börjar med att ta upp begreppet social innovation, för att därefter reflektera mer specifikt om vilken roll universitet och högskolor skulle kunna spela.

SOCIAL INNOVATION ÄR INGET MANAGEMENTREDSKAP

Det finns en fara att social innovation, som uttryck, blir en del av ett management-språk, en trend i managementbranschen. Men social innovation handlar inte bara om att göra saker bättre, utan också om att göra bättre saker. Det handlar om att hitta nya partners, nya världar som kommer samman, nya sätt att lyssna på människor, lyssna på dem som är berörda. Det handlar om värderingar: hur vill vi faktiskt leva i samhället? Hur vill vi att samhället ska se ut? Vad är statens uppgift och roll? Vad betyder det att vara medborgare?

Detta kan inte begränsas till innovation när det gäller prylar, tekniker eller nya verktyg och metoder. Vi kan inte reducera oss till en instrumentell syn och undvika de mer grundläggande frågorna om vilken typ av samhälle vi vill sträva efter.

Ett exempel är hur samhället behandlar människor med psykisk ohälsa. Vi kan börja med att titta på var dessa människors problem kommer ifrån. Många sårbara individer är en produkt av systemet: samhällen och gemenskaper har blivit uppbrutna,

skyddade boenden försvinner, en känsla av osäkerhet sprider sig, grannarna pratar inte med varandra längre, samlingsplatser där man kan träffas har slagit igen och så vidare. Vi som arbetar med social innovation behöver ställa frågan: vilka är mest förvirrade – är det människorna som bor på gatorna eller våra system? Och således inte bara fokusera på att förbättra de befintliga metoderna. Inte bara fokusera på effektivitet och resultat.

Naturligtvis är det inget fel med att göra saker mer effektiva. Att få dåligt fungerande statliga tjänster att bli mer effektiva är bra. Men SI handlar om att göra verklig samhällsförändring. I slutändan handlar det om värderingar och detta kan inte förminskas till att prata om *verktyg* eller *verktygslådor*.

Socialt företagande handlar tyvärr ofta mer om företagande än det sociala. Detta påverkar också hur vi pratar om socialt entreprenörskap (SE). För mig är social innovation paraplyet, medan socialt entreprenörskap är ett av de sätt som det kan manifesteras på. Eftersom SE är mer konkret och mer i linje med den dominerande ekonomiska modellen har det därför fått mer uppmärksamhet, särskilt från Europeiska kommissionen. En nackdel med detta är att SE ofta är mer fokuserat på entreprenören än på det sociala. Det handlar mycket om att skapa företag och om CSR (Corporate Social Responsibility): *"Regeringen kan inte lösa våra problem, så vi får entreprenörer att göra det"*. Det är bra med konkurrens, men jag tycker fortfarande att det offentliga ansvaret på lokal, regional och nationell nivå är viktigt. Vi får inte släppa uppmärksamheten på hur regeringar fungerar och tar hand om saker.

Det är det första jag vill framhäva: SI har haft en tendens under de senaste tio åren att bli ett slags instrumentellt managementspråk och har förlorat sig själv som en värde driven rörelse.

LÄROSÄTEN BEHÖVER MER "SKIT UNDER NAGLARNA"

Min nästa punkt är mer specifikt relaterad till lärosäten och hur de kan bidra till SI-fältet. Under de senaste åren har Europeiska kommissionen spenderat miljontals euro på olika forskningsprogram om SI och samarbeten mellan universitet och högskolor i olika europeiska länder inom detta område. Vi har alla sett dessa forsk-

ningsprogram: Tepsi, Transit etc., men jag är ganska besviken när det gäller vad som kommit ut av dessa satsningar. Det har lite att göra med det jag nämnde i min första punkt.

Mycket har handlat om "management style"-forskning. Den forskningen har ofta varit en del av försöket att konceptualisera ett område som i grunden inte är akademiskt, utan som i praktiken handlar om "skit under naglarna". Merparten av forskningen har genomförts med traditionella metoder. Inte särskilt mycket aktionsforskning, inte särskilt mycket designtänkande. Det vi fått ut av det är ramverk och utfallsberäkningar, avskärmade från en verklighet som handlar om komplexitet, icke-linjära processer och systemtänkande.

För många av utövarna på fältet tror jag inte att det här har varit särskilt användbart. Fokus har mer legat på att kategorisera än på att stödja. Forskningen tenderar att förenkla fältet och dess praktik, till att skapa ett policyspråk runt den komplexitet som sociala innovatörer manövrerar i. Naturligtvis har denna forskning flyttat fältet högre upp på den politiska agendan, men jag är inte säker på hur stor skillnad den gjort i praktiken.

SKAPA GRÄNSGÅNGARE

Vad skulle då vara till verklig nytta, enligt dig?

Enligt min erfarenhet arbetar de flesta institutioner inom sina egna silor. Det är kommunerna med olika förvaltningar för skolor, sociala frågor, kultur och så vidare. Det är en värld för politik, en värld för konst och kultur, en värld för näringsliv, en värld för högre utbildning, en värld för civilsamhälle och så vidare.

En av de saker som behövs är att skapa *nya former av samarbeten* mellan dessa olika sfärer i samhället. Det låter enkelt, men är svårt i praktiken. Det finns olika kulturer inom organisationer och människor pratar inte samma språk. Till exempel; hur kan vi skapa mer utbyte mellan kulturvärlden och regeringsvärlden? Kultur har förmågan att ställa svåra frågor och reflektera över saker från överraskande perspektiv och

projicera framtidsscenarier. Det kan vara till stor nytta när man tänker kring offentlig politik och samhällstjänster. Men dessa två världar är inte sammankopplade. Så hur kan vi skapa nya kopplingar? Hur kan vi skapa gränsgångare?

Här behöver vi utrymme för innovationer. Och rum som är öppna för experiment, för att prova saker. Det här är ganska svårt att få till, särskilt inom offentlig sektor, liksom att få finansiering för denna typ av experiment. Förmågan att acceptera och hantera risker när man börjar något, utan att vara säker på hur det kommer att sluta, är låg. Hur förflyttar man sig från en kultur med fokus på riskminimering och förutbestämda resultat till en kultur för lärande och utveckling?

Och hur säkerställer vi att framgångsrika experiment flyttas över i ordinarie verksamhet och får genomslag i systemen? För detta behöver du mandat och politiskt stöd, uppbackning med och i systemet, inte utanför.

FÖRSTÅ PROBLEMET GENOM ATT FÖRSÖKA LÖSA DET

Hur organiserar man det mandatet, hur får man den legitimiteten? Att kunna genomföra experiment som inte leder till en komplett och förutsägbar lösning, men där sökandet efter en lösning hjälper dig att bättre förstå det problem som var själva utgångspunkten. Och i den processen formulera och omformulera såväl problem som möjliga lösningar. Det skulle verkligen vara till hjälp.

Om vi tittar på forskarnas och universitets roll, behöver vi stöd att genomföra experiment med bättre kvalitet. Nu tenderar vi att varje gång börja från noll. Alla jobbar överallt med *living labs*, men det finns väldigt lite kunskapsspridning och erfarenhetsutbyte. Kvaliteten på alla dessa experiment och interventioner behöver förbättras. Därför skulle jag verkligen vilja uppmuntra inrättandet av nätverk mellan lärosäten som stödjer lokala experiment.

Du menar att du vill se metoder för lärande samverkan?

Ja, där olika experimentella processer lär av varandra. Det leder oss till ytterligare ett viktigt uppdrag för lärosäten: vi behöver nya utvärderingsmodeller och ett nytt språk för att prata om utvärdering och utfall. Låt oss slippa termen effektmätning. Det är

dumt att försöka mäta effekterna av mångfacetterade insatser genom traditionella utvärderingsmodeller.

Detta går tillbaka till det jag sa i min första punkt. De processer vi försöker förstå oss på är icke-linjära. Överraskande saker händer hela tiden och utvärderingsmetoderna måste anpassas till det. De måste hantera samspelet där komplexa mönster formas genom samverkan mellan många faktorer, på ett sätt som vi kanske inte alls räknat med.

Utvärdering behöver redan från början byggas in i innovationsarbetet och i olika experiment. En bättre inlärningskurva kan skapas om vi går från ett ensidigt problem-lösande tillvägagångssätt till ett lärande.

Jag har nyligen tillbringat en del tid i Hong Kong och bidragit till att starta sociala lab med tjänstepersoner. En av de mest värdefulla saker som hände var hur tjänstepersonerna började titta på människor som individer igen och inte som kunder, konsumenter, klienter etc.. Det sker fortfarande i liten skala och långsamt men det handlar om att föra människan tillbaka in i systemet.

DET NI GÖR I SVERIGE KAN GYNNA OSS ALLA

I Nederländerna finns en skillnad mellan universitet och institut för tillämpad vetenskap (högskolor). De mest intressanta sakerna verkar ofta hända, inte vid universitetet, utan vid dessa högskolor och institut för tillämpad vetenskap. De är mer träningsbaserade och närmare samhället. Många av dem investerar i praktikbaserad eller utmaningsdriven utbildning. De håller på att inrätta laboratorier kring utmaningar i sina omgivande samhällen, de arbetar med nya partners och lär eleverna nya färdigheter.

Jag tror att framtiden för lärosäten ligger mer i utmaningsbaserat lärande, att skapa kopplingar mellan samhällsutmaningar och akademisk innovation. Vi behöver tänka på vad akademierna och akademikerna är till för, speciellt inom samhällsvetenskap.

För att sammanfatta hoppas jag att ni i Sverige kan skapa nätverk som på nationell nivå kan utveckla nya samarbeten, anslutna till hotspots, studior, laboratorier och liknande. Med det som bas kan det skapas nätverk kring utforskande och förändrade processer på en nivå som möjliggör ett djupare lärande. Det skulle vara riktigt bra. Om ni i Sverige kan bidra till det skulle det gynna oss alla.

Denna text är en del av en förstudie som genomfördes av Mötesplats Social Innovation inför en nationell satsning för att öka kunskapen om social innovation, på uppdrag av regeringen. Läs mer på socialinnovation.se.

**Bli social med Mötesplats Social Innovation på Facebook (fb.com/socinn),
Twitter och Instagram (@MSISweden)**